

Люк Фери - „Трансхуманитарната революция“

От биологията към икономиката, или как новите технологии разстройват пазара не по-малко от медицината: раждането на „колаборативната“ икономика

На някои може да се стори странно, че в една и съща книга се свързват два на вид толкова различни въпроса: за биологическото и духовното бъдеще на човешката идентичност, от една страна, и от друга, за едно ново икономическо явление, което в общи линии се състои в установяване на връзки между частни лица, като се прескачат професионалистите от различните сфери. Както вече споменах, французите съвсем наскоро забелязаха съществуването на новата икономика с примера, все още дребен в сравнение с това, което ни очаква съвсем скоро, на конфликта, противопоставил почти навсякъде по света, от Париж до Сао Пауло, традиционните таксите на такситата на Юбер и по-специално на ЮберПоп – приложение за „диви таксите“ на ниски цени, немислими преди появата на интернет на вещите, което внезапно и напълно изненадващо за обществените власти щурмува традиционната дейност на градския транспорт. Тази изненада впрочем е сама по себе си доста стъписващ знак, че нашите управници са напълно неподготвени за движението. Затова и реакцията им беше толкова елементарна, колкото можеше да се очаква. Те просто си въобразиха, че ще угасят пожара, като незабавно забранят въпросното приложение. Все едно да спрат река Амазонка с цедка за чай. Не се лъжете, тази забрана е само временна лепенка, пластир, който няма да издържи дълго и няма да стигне до същността на проблема, а ще има само мимолетен ефект в опита да се удържи цунамито, на което ЮберПоп е само първата вълничка – „юберизацията“ на света е започнала и повечето отрасли на промишлеността и на търговията ще изпитат конкуренцията, днес или утре, на подобията на Юбер. Много от тях (не всички, ще видим защо) ще бъдат малко или повече засегнати, какъвто е вече случаят в хиляди други области, като вече споменатите Еърбън, Бла Бла Кар и т.н.

Но да се върна на темата. Трябва добре да се разбере, че тази друга революция, на „колаборативната“ икономика, е дълбоко, макар и подмолно свързана с трансхуманизма. Двата проекта се съединяват и припокриват поне по четири точки. Първо, и двата са възможни само на базата на обща технологична инфраструктура. Разбира се, колаборативната икономика не използва биохирургията, но затова пък големите данни, интернет на свързаните вещи, 3D принтерите и роботиката проникват и в двете сфери и правят функционирането им възможно. Без тези нови технологии нито трансхуманизмът, нито колаборативната икономика биха се появили на бял свят. Но има и още, в чисто философски план: и в двата случая целта е да се направят цели отрязъци от реалното – доскоро все още част от предопределеното ни от природата – подвластни на човешката свобода, на способността на човека да контролира собствената си съдба. От страна на трансхуманизма става дума да се премине от шанса към избора (*From chance to choice*, каквото е заглавието на една основополагаща за движението книга), от генетичната лотария, която „ни се стоварва отгоре“, към свободно избрано и активно търсено манипулиране/увеличаване. Същото е в известен смисъл и с икономиката на мрежите, създадени между частни лица, ново явление, което все повече залага, поне ако застанем на страната на ползвателите, на достъпа или употребата, които освобождават, отколкото на собствеността, която заробва. Защо да притежавам колело в Париж, ако съм много по-свободен с Велиб? Защо да отсядам в „професионален“ хотел, ако ми е по-удобно и по-евтино да се свържа с частно лице, което в крайна сметка е в същото положение като мен, което, да си го кажем направо, е друг мой аз? Защо да имам кола, която струва скъпо и ми носи само неприятности, ако

мога да наема от някого или да прибегна до споделено ползване и т.н.? Във всички случаи става дума да се освободим от всякакъв вид принуди, тези на природата, от една страна, но и тези, които ни налагат по самоволен и отчуждаващ начин традиционно организираната икономическа и социалнополитическа област.

Не е изненадващо при това положение, че въпросните две сфери, на трансхуманизма и на колаборативната икономика, не само се основават на обща технологична и философска структура, но и се радват на широка политическа подкрепа. И в двата случая става дума за съвсем определен либерализъм, макар и с известен социалдемократичен оттенък, или дори за чиста проба ултралиберализъм, подплатяващи волята на тези, които искат на всяка цена да отхвърлят тежестта на наложените на индивида традиции и наследства. Ярکو свидетелство за това е движението на мейкърите, тези все по-многобройни индивиди, които желаят окончателно да се освободят от колективните тежоби, понякога дори от националните законодателства, за да произвеждат сами, защо не и с помощта на 3D принтери и софтуери open source, в комунитарни мрежи и в малки, свободно избрани от тях общности своето електричество, своите мебели, домакинските си уреди и т.н. С две думи, всичко необходимо за прехраната и благополучието им.

Не е изненадващо също, че трансхуманизмът и колаборативната икономика чудесно се вписват в общата насоченост на западните демокрации, в бавната, но неизбежна еволюция – и все по-бърза от края на миналия век, – която ни подтиква да се стремим, поне от Просвещението насам, все повече да вкарваме в орбитата на свободното човешко решение онова, което е било *a priori* изключено в света на древните, във вселената на обичаите, на вечната и неприкосновена приемственост, характерни за традиционните общества още от зората на човечеството.

Оттам и главозамайването, което ни обзема, когато започнем да разбираме, че е застрашена самата ни идентичност, защото определението на това, което сме и което искаме да станем, все повече ще ни принадлежи, докато в старите времена сме си мислели, че принадлежи на Бог, на обичая или на природата.

Това е същностен въпрос – и е третата голяма тема на тази книга, пряко продължение на предишната: *разрушителните нововъведения*. Целта е да допринесем, доколкото е възможно, за разбирането на дълбоката природа на съвременните икономически, научни и медицински новости, но и на моралните, политическите, духовните и метафизическите сътресения, които те носят. Защото, настоявам на това, тези новости могат да съществуват само въз основа на развитието на една и съща технологична инфраструктура, небивала в човешката история и изградена благодарение на експоненциалния прогрес на „дигитализацията на света“. Без големите данни и свързаните вещи, без конвергенцията на различните форми на интернет, с които ще се занимаем в главата, посветена на колаборативната икономика, „третата индустриална революция“ би била чисто и просто немислима. Хиляди приложения, повече или по-малко аналогични на Юбер, процъфтяват по четирите краища на планетата и пораждат комунитарни мрежи, като цяло дерегулиращи и меркантилни.

Тази нова икономика впрочем също повдига редица въпроси. Дали няма да присъстваме, при това съвместяване на дигитализацията, роботиката, автоматизацията и юберизацията на света, на „края на труда“, или поне на намаляването на наемните работници в полза на независими труженици без ясен социален статус, на „икономически растеж без работни места“, може би дори на края на икономическия растеж? Дали, както твърди футуролог като Джереми Рифкин, приближава крайт или поне „залезът“ на капитализма и господството на „колаборативни мрежи“, на „общности“ от нов тип, в които достъпът ще заеме мястото на частната собственост (по вече споменатия модел на Аутолиб или на Велиб), употребата ще замени

притежанието, грижата за другите – индивидуалния либерализъм, споделянето – егоизма, безплатното – печалбата, трайното – еднократното, обичта – себелюбието и т.н.? Или по-скоро, както ще го покажа по-нататък, на хоризонта се надига страховита ултралиберална вълна, едновременно дерегулираща и користна, като новите приложения ще превърнат в обект на търговия онова, което не е било такова (собствената кола, апартамент, дрехи, услуги, работа въщи и още хиляди други неща), за да се постигне една забележителна цел, не „антикапиталистическа“, а напротив, хиперкапиталистическа? При положение че не можем безкрайно да забраняваме тези нови услуги от човек на човек, как бихме могли да ги регулираме, или дори да ги обложим с данъци, без да ги убием?

Нека бъде ясно: нито един от тези въпроси не е лесен, на нито един не може да се отговори бързо, защото по всичко изглежда, че идеалът на регулирането, който ми се струва най-справедлив, предполага, за да се превърне в реалност, една важна предпоставка – демокрациите да не бъдат тотално изненадани от необузданата и безгранична воля за могъщество, вече въплътена в света на техниката, да са способни отсега да осъзнаят безкрайно бързото и мощно движение, което ги минира по таен и подмолен начин.

Оттук и проектът на тази малка книга, която всъщност цели да изпълни първата задача, поставена от Хегел пред философията: „да разбере това, което е“, да представи възможно най-точен образ на реалното, за да се подготвим, доколкото е възможно, за правилното действие.